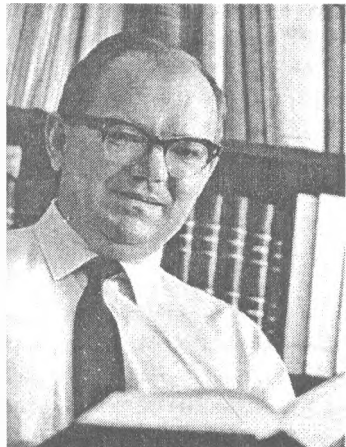

7 квітня

Вчений-енциклопедист сучасності

До 100-річчя від дня народження О. Пріцака (1919–2006)

*Почуваючи себе удома в Євразійському степу та на Алтаї,
Омелян Пріцак ніколи не переставав збагачувати наше знання про
історію та культуру його рідної України.
І. Шевченко¹*

Омелян Йосипович Пріцак – унікальний учений-енциклопедист, який зробив величезний внесок у розвиток одразу кількох гуманітарних наук – філології, історії, історіософії, історіографії,

джерелознавства. Більшу частину свого життя він провів поза межами України, досліджував історію східних країн та глибоко вивчав тюркологію. Крім того, створивши та розвиваючи протягом кількох десятиліть Український науковий інститут у Гарвардському університеті, учений увів україністику в міжнародний науковий дискурс.

О. Пріцак народився в с. Лука (нині с. Озерне Самбірського району Львівської області). Час народження дав йому підстави згодом написати у своєму біографічному нарисі: «Народився вільним громадянином Західньо-Української Народної Республіки»². Його батько, Йосип Пріцак, залізничник за професією, воював у складі Української галицької армії і у вересні 1919 р. загинув у польському таборі військовополонених у Брест-Литовську. Мати, Емілія Пріцак, походила із самбірського шляхетського роду Капків.

Дитячі та шкільні роки Омеляна минули в Тернополі, де він навчався спершу в початковій, т. зв. народній, школі, а згодом – у Першій гімназії імені Вінцента Поля. Гімназійні роки були дуже важливим періодом у його житті. З одного боку, юнак здобув класичну середню освіту в одній із найкращих гімназій міста, де протягом восьми років, окрім природничих та гуманітарних дисциплін, вивчав різні мови – польську, німецьку, грецьку, латинську. Його перша публікація про вивчення латинської мови в гімназії та можливість читати античну літературу в оригіналі, а також перший відомий вірш під назвою *Horatius 7* побачили світ у львівському журналі *Filomata*³. Крім того, вже в гімназійні роки Омелян самотужки почав вивчати ще й перську та турець-

ку мови. З другого боку, роки навчання в гімназії припали на складний період українсько-польської конфронтації 1930-х рр. у Другій Речі Посполитій. О. Пріцак, який з волі матері та вітчима виховувався як поляк, з'ясувавши свою національну приналежність, у 13 років вирішив надалі ідентифікувати себе як українець. Із цього часу він почав серйозно вивчати українську історію та мову.

У 1936 р. О. Пріцак вступив до Львівського університету – одного з найкращих вищих навчальних закладів Європи того часу. Тут, на гуманітарному факультеті, він вивчав світову історію та сходознавство, зокрема арабську, перську, турецьку, монгольську мови і літератури.

Оскільки українознавчі предмети у Львівському університеті не викладали, освіту та перший дослідницький досвід з українських дисциплін О. Пріцак, за прикладом інших українців у Львові, здобув у Науковому товаристві імені Шевченка під керівництвом І. Крип'якевича, Я. Пастернака, В. Сімовича, Т. Коструби. Під впливом та за рекомендацією останнього О. Пріцак на основі широкого масиву джерел та історіографічних праць європейських дослідників написав свою першу серйозну дослідницьку роботу «Рід Скоропадських (Історико-генеалогічна студія)» для збірника «За велич нації», який видали львівські гетьманці у 1938 р. з нагоди 20-річчя проголошення Української держави – Гетьманату Павла Скоропадського. Наукова цінність цієї першої серйозної статті підтверджується її неодноразовими передруками за кордоном та в Україні окремим виданням і в наукових збірниках.

Уже в студентські роки О. Пріцак виявив нахил до дослідницької праці й протягом 1937–1939 рр. у різних збірниках та львівських часописах надрукував загалом 18 статей. Більшість цих студентських досліджень було присвячено історії України. При цьому молодий дослідник набув свій перший досвід і в написанні статей сходознавчої тематики, зокрема про українсько-арабські відносини в середні віки.

Після завершення навчання у Львівському університеті в 1940 р. та знайомства й безпосереднього

¹ Цит. за: Шевченко І. [Промова з нагоди 70-літнього ювілею О. Пріцака, 1989 р.]. Аудіозапис з архіву НАУКМА.

² Пріцак О. Мій шлях історика // Пріцак О. Історіософія та історіографія Михайла Грушевського. Київ, 1991. С. 63–78.

³ Prizak E. Horatius 7 // Filomata. Lwów, 1935. L. 71. S. 471–472.

спілкування з видатним сходознавцем А. Кримським О. Прицак став його учнем в аспірантурі Інституту мовознавства Академії наук у Києві зі спеціальності «Ісламська філологія». Однак навчання в А. Кримського тривало лише декілька місяців, оскільки О. Прицак був мобілізований до Червоної армії.

Військову службу талановитий юнак, який на той час володів низкою європейських та східних мов, проходив у Башкирії. Завдяки товаришам по службі він вивчив башкирську та татарську мови. Напередодні німецько-радянської війни артилерійський полк, в якому служив Омелян, передислокували до Білої Церкви, тож він, як і багато інших радянських військовослужбовців, у перший місяць воєнних дій потрапив до німецького полону. Після втечі з полону О. Прицак намагався знайти А. Кримського в Києві для продовження своїх сходознавчих студій. Пошуки вчителя та мрії далі студіювати сходознавство виявилися марними, оскільки А. Кримський був арештований НКВС ще напередодні захоплення Києва німцями і вивезений до Кустанайської тюрми в Казахстані, де невдовзі помер.

В окупованому Києві О. Прицак перебував кілька місяців, співпрацював із газетою «Українське Слово», для якої написав дві статті – «Анатема Мазепи» та «Назви Києва в минулому». В цей час Омелян познайомився з визначним істориком Н. Полонською-Василенко, яка передала йому рукопис неопублікованої праці А. Кримського «Історія хозар», деякі рідкісні східні стародруки і книги з бібліотеки вченого, а також його особисті документи і фотографії. Завдяки О. Прицакові всі передані йому матеріали А. Кримського було збережено, та через кілька десятиліть вони повернулися в Україну.

На початку 1942 р. Омелян перебрався до Львова. Попри війну, закриті університети і бібліотеки, труднощі й ризики в отриманні дозволу з округу «Галичина» на виїзд для навчання до будь-якого європейського міста, він мріяв продовжити свою освіту. І завдяки сприянню відомого німецького сходознавця, професора Р. Гартмана в липні 1943 р. йому таки вдалося стати студентом філософського факультету Берлінського університету. Там він провчився до весни 1945 р.

Окрім навчання, О. Прицак включився в громадське життя українського студентства, виконуючи обов'язки голови студентської організації «Мазепинець» та разом зі своїми товаришами, майбутніми відомими українськими вченими – І. Лисяком-Рудницьким, В. Рудком, Є. Пизюром, О. Зілінським – видавав Бюлетень Централі Національної організації українських студентів у Німеччині. Він відновив своє передвоєнне спілкування з гетьманом П. Скоропадським, який у міжвоєнну добу разом із родиною мешкав у передмісті Берліна та продовжував займатися політичною діяльністю, очолюючи український консервативно-гетьманський рух. Гетьман вбачав у О. Прицакові молоду інтелектуальну силу гетьманського руху. Протягом майже двох років П. Скоропадський, який потребував історичних кон-

сультацій, зокрема щодо «східних питань» – Криму, кримськотатарського народу, Туреччини, періодично зустрічався з Омеляном Йосиповичем, обговорюючи історичні та сучасні аспекти взаємостосунків України зі східними державами, аналізуючи причини поразки українських визвольних змагань 1917–1921 рр. тощо. О. Прицак, уже маючи за плечима завершені сходознавчі студії у Львівському університеті та навчаючись у відомих німецьких професорів, був єдиною людиною з гетьманського оточення, яка могла надати такі фахові консультації та зафіксувати спогади й позиції гетьмана щодо недавнього українського минулого. Крім того, О. Прицак сприяв налагодженню та розвитку контактів між гетьманським центром і українською студентською спільнотою, що мало значний вплив на зміну світоглядних поглядів частини членів українських студентських організацій – від радикальних, волонтаристських і націоналістичних до християнсько-етичних, демократичних та консервативних.

З 1946 р. О. Прицак продовжив навчання у своїх берлінських професорів у Геттінгенському університеті. У 1948-му захистив дисертацію, присвячену історії держави династії Караханідів у Середній Азії в IX–XIII ст. і здобув звання доктора філології з найвищою відзнакою зі спеціальності «Тюркологія, іраністика, ісламознавство і славістика». З того часу всі наступні 40 років своєї наукової та викладацької праці він присвятив тюркології та алтаїстиці.

У 1951 р. О. Прицак представив сходознавчу науку Німеччини на своєму першому міжнародному науковому форумі – XXII Конгресі сходознавців у Стамбулі. Того ж року він габілітувався на посаду доцента алтайського порівняльного мовознавства та історії Центральної Азії Геттінгенського університету, а в 1957-му – на посаду професора алтайської філології, тюркології та історії Центральної Азії Гамбурзького університету.

В цей час визначалися і викристалізовувалися наукові інтереси О. Прицака, сфокусовані на п'яти основних напрямках: порівняльна та історична алтаїстична лінгвістика та тюркологія; мова та історія гунів і протобулгар; історія Центральної Азії, зокрема кочових імперій; історія Османської імперії та Кримського ханату; алтайські народи та слов'янський світ крізь призму лінгвістики та історії. Монографії, статті, рецензії вченого друкувались у багатьох видавництвах та наукових виданнях, а результати дослідницької праці оприлюднювались на наукових конференціях, що проходили в різних країнах світу.

Омелян Йосипович займався не лише викладацькою і науково-дослідницькою діяльністю. У 1952 р. він став одним із засновників та заступником президента міжнародної наукової організації «Урало-алтайське товариство», яке об'єднало науковців зі всього світу в галузі мовознавства народів Уралу (угро-фінські, самодійські мови) та Алтаю (тюркські, тунгуські, монгольська, корейська мови).

Для оприлюднення наукових здобутків членів товариства було створено журнал «Урало-алтай-

ський щорічник» та монографічну серію «Урало-алтайська бібліотека». Головним редактором став саме О. Прицак. Уже в перші роки свого існування товариство та редакції видань, зокрема завдяки зусиллям Омеляна Йосиповича, нараховували понад 90 співробітників – науковців із Німеччини, Австрії, Фінляндії, США, Італії, Франції, Нідерландів, Норвегії, Японії, Швеції, Великобританії, Туреччини та Радянського Союзу. Варто зазначити, що для О. Прицака було надзвичайно важливим залучити до співпраці фахівців з усього світу, тому він особисто ініціював налагодження контактів із науковцями-сходознавцями із СРСР. Створена, в т. ч. за найактивнішої участі О. Прицака, в 1958 р. Постійна міжнародна алтаїстична конференція стала ще одним осередком співробітництва науковців усього світу в галузі алтаїстики.

1950-і рр. для О. Прицака були періодом його входження до когорти визначних науковців-сходознавців світу. Внесок вченого в тюркологію та алтаїстику було оцінено прийняттям його у члени низки наукових товариств, зокрема Німецького товариства країн Сходу (Гале, Майнц), Королівського Азійського товариства (Лондон), Турецької академії мови (Анкара), Угро-фінського товариства та Фінського сходознавчого товариства (Гельсінкі). В цей період науковця як гостьового професора також запрошували Варшавський і Краківський університети.

У 1960–1961 рр. О. Прицак працював як гостьовий лектор та дослідник у Гарвардському університеті. З цього часу розпочався американський період життя вченого, позначений новими науковими та організаційними здобутками не лише в галузі сходознавства, а й україністики. У 1961–1964 рр. Омелян Йосипович обіймав посаду професора тюркології Вашингтонського університету (Сіетл). Потім упродовж наступних 25 років він працював у Гарвардському університеті на посаді професора тюркології та історії Центральної Азії. У цей період написав три підручники для студентів університетів: «Граматика туркменської мови», «Ново-уйгурська мова», «Казахська мова».

Вчений продовжував активно співпрацювати з міжнародними сходознавчими науковими інституціями, входив до складу редколегій низки наукових журналів та видавництв, виступав на міжнародних наукових форумах, друкував монографії, статті, рецензії зі сходознавчої тематики. Він здійснив наукові подорожі до Ізраїлю, Японії, Південної Кореї, Туреччини, Швеції, Франції, Німеччини, Італії, виступав із лекціями та доповідями у провідних університетах і наукових закладах.

Після багаторічної наукової роботи в царині історії та філології степових культур і цивілізацій О. Прицак повернувся до свого юнацького захоплення – вивчення історії України на основі східних джерел. Його цікавили дві наукові теми: походження Русі та «Слово о полку Ігоревім» як історичне джерело. Крім того, дослідник на основі архівних документів різними мовами вивчав історію України ко-

зацької доби, хозарські студії, українсько-єврейські відносини, публікував монографії та статті, брав участь у міжнародних конференціях. Саме в цей час до нього як до визнаного вченого, зокрема й у царинах філології та всесвітньої літератури, неодноразово зверталася Шведська королівська академія наук, а саме її Нобелівський комітет з літератури, з проханням подати на розгляд комітету кандидатури для присудження премії. О. Прицак шість разів у різні роки подавав кандидатури П. Тичини, І. Драча, Л. Костенко, М. Бажана, намагаючись у такий спосіб акцентувати увагу міжнародної спільноти на внеску у світову культурну спадщину українців, і особливо літераторів-шістдесятників, попри тиск радянських каральних органів на українство та сплановану владою русифікацію.

Крім інтенсивної наукової праці в галузі україністики, з 1964 р. О. Прицак активно включився у справу створення українського наукового центру в США. Разом з Організацією українських студентів Америки вчений очолив кампанію зі збору коштів для створення українознавчого академічного центру в Гарвардському університеті. Офіційно українські студії у Гарварді було започатковано в січні 1968 р. на підставі угоди між президентом та науковцями університету, з одного боку, а також Фондом кафедр українознавства – з другого. Відповідно до концепції О. Прицака, структура українознавчого центру передбачала створення: трьох українознавчих кафедр (історії України, української мови, української літератури); відділення україніки в бібліотеці університету; науково-дослідного інституту.

Реалізація цієї програми, та ще й в умовах еміграції, вимагала, по-перше, відповідно до умов Гарвардського університету, фінансового забезпечення українознавчого центру через заснування в Гарварді спеціального фонду, зібраного зусиллями всієї української спільноти у США, а по-друге, залучення високопрофесійних викладачів та добору студентів і докторантів. О. Прицак не лише розробив програму створення науково-освітнього центру україністики та наполіг на його відкритті в одному з найпрестижніших університетів США і світу, він був також провідним утілювачем цієї програми. Через 10 років від перших обміркувань ідеї українознавчого осередку на Американському континенті, завдяки енергії, самовіддачі, високій працездатності О. Прицака Український науковий інститут Гарвардського університету (УНІГУ) з трьома українознавчими кафедрами став визнаною науковою інституцією з україністики у світі. Вчений очолював УНІГУ понад 20 років, створив команду однодумців з університетських професорів та молодих дослідників, виконував обов'язки завідувача кафедри історії України, читав лекції, керував дослідницькою роботою студентів та докторантів з українознавчих тем, заснував та редагував наукові видання інституту – монографічні серії, журнали та бюлетені. УНІГУ став місцем навчання, стажування та науково-дослідницької роботи студентів і науковців з усього світу.

У 1984–1985 рр. учений розробив концепцію відзначення українською діаспорою тисячоліття християнства на Русі та в подальшому відігравав провідну роль в її реалізації. Фактично УНІГУ став своєрідним інтелектуальним і науково-організаційним центром проведення масштабних та довгострокових заходів зарубіжного українства під загальною назвою «Гарвардський проект тисячоліття християнства на Русі-Україні».

Одним із центральних пунктів цього проекту була підготовка і видання багатотомного корпусу української досекулярної літератури XI–XVIII ст., що дістав назву «Гарвардська бібліотека давнього українського письменства». В рамках цього довгострокового проекту передбачалося видати до 50 томів. Кожний твір мав з'явитися трьома мовами: фототипічне видання мовою оригіналу, а також у перекладі сучасною українською та англійською мовами. Низка томів вийшли за редагування О. Прицака, а декілька томів було підготовлено безпосередньо вченим. У 1988 р. Омелян Йосипович організував та очолив проведення Міжнародного конгресу, присвяченого тисячоліттю християнства на Русі, у м. Равенна (Італія) з подальшим виданням матеріалів цього наукового зібрання.

Враховуючи нові політичні обставини наприкінці 1980-х рр., О. Прицак запропонував скликати установчу конференцію українців світу для створення Міжнародної асоціації українців, що було здійснено у 1989 р. в Неаполі (Італія) за участю науковців України, Італії, Польщі, США, Канади.

З відновленням державної незалежності України О. Прицак прийняв пропозицію президента НАН України Б. Патона і переїхав до України для розбудови гуманітарної науки в нових політичних умовах. Насамперед він продовжив справу свого вчителя А. Кримського, розпочавши відродження сходознавства в Україні. Вчений розробив концепцію майбутнього Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України та наполегливо її втілював, формуючи науковий колектив, бібліотеку, організовуючи першу міжнародну сходознавчу конференцію, засновуючи наукові видання. Крім того, він брав участь у створенні Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, де входив до складу вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій.

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка вчений заснував першу на пострадянському просторі кафедру історіософії, читав курс всесвітньої історіософії, проводив науковий семінар, керував науковою роботою аспірантів. У 1998 р. через стан здоров'я був змушений повернутися до США, де продовжив займатися науковою роботою. Низка праць ученого вийшла в турецьких, болгарських та американських виданнях вже після його смерті.

Помер О. Прицак 29 травня 2007 р. Поховали його в Бостоні (США).

Одразу після повернення на початку 1990-х рр. до України Омелян Йосипович висловлював бажання передати свою бібліотеку на батьківщину. З 2007 р. бібліотека, особовий архів та мистецька колекція вченого зберігаються в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) як окремий підрозділ під назвою «Меморіальна бібліотека Омеляна Прицака». Одними із головних принципів створення та функціонування цієї бібліотеки є неподільність і цілісність, адже сам учений протягом усього часу її формування й використання розглядав і власне книжкове зібрання (близько 20 тис. книг і періодичних видань), і колекцію документів та рукописів, і навіть мистецьку колекцію, як єдине ціле.

Широкі наукові зацікавлення О. Прицака – філологія, порівняльне мовознавство, сходознавство, всесвітня історія, історія України, джерелознавство, бібліографія, археографія, історіософія тощо – безпосередньо відобразилися й на змістовому наповненні всіх складових його колекції. При цьому сходознавчий, і насамперед тюркологічний, компоненти займають у колекції особливе місце, відображаючи всі періоди наукової біографії дослідника.

Активна багатолітня науково-організаційна та викладацька діяльність Омеляна Йосиповича, його багатогранні наукові інтереси, неординарні ідеї, широка ерудиція та невичерпна енергія дають підстави говорити про нього як про універсального науковця-енциклопедиста. Понад 800 наукових праць з філології, порівняльного мовознавства, сходознавства, історії України, всесвітньої історії, джерелознавства, історіософії тощо, а також науково-організаційна діяльність у країнах Європи та Америки протягом більш як 60 років є потужним внеском О. Прицака у світову та вітчизняну науку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основні видання праць О. Прицака

Історіософія та історіографія Михайла Грушевського / О. Прицак ; Акад. наук України, Археогр. коміс., Ін-т укр. археографії, Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту. – Київ ; Кембрідж, 1991. – 79 с.

Коли і ким було написано «Слово о полку Ігоревім» / О. Прицак ; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського ; [редкол.: М. Жулинський (голова) та ін.]. – Київ : Обереги, 2008. – 360 с. – (Київська бібліотека давнього українського письменства. Студії ; т. 7). – ISBN 966-513-076-5.

Походження Русі / О. Прицак ; авториз. пер.: О. Буценко, Ю. Олійник ; відп. ред. О. В. Мишанич ; НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського. – Київ : Обереги, 1997. – .

Т. 1 : Стародавні скандинавські джерела (крім ісландських саг) / О. Прицак. – Київ, 1997. – 1080 с. – (Київська бібліотека давнього українського письменства. Студії ; т. 2). – ISBN 966-513-100-1.

Т. 2 : Стародавні скандинавські саги і Стара Скандинавія / О. Прицак. – Київ, 2003. – 1306 с. – (Київська бібліотека давнього українського письменства. Студії ; т. 3). – ISBN 966-513-215-6.

Чому катедри українознавства в Гарварді?: вибір статей на тему нашої культурної політики (1967–1973) / О. Прицак. – Кембрідж; Массачусетс; Нью Йорк: Фонд катедр українознавства, 1973. – XXXVI, 188 с.: іл.

Шевченко – пророк / О. Прицак; АН України, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського, Ін-т укр. археографії. – Київ, 1993. – 39 с. – ISBN 5-7702-0530-X.

Stammen und Titulaturen der altaischen Völker / O. Pritsak. – Göttingen, 1951. – 153 p.

Die Bulgarische Fürstenliste und die Sprache der Proto-Bulgaren. – Wiesbaden, 1955. – 101 s.

Philologiae Turcae Fundamenta. Vol. I / O. Pritsak. – Wiesbaden, 1959. – 810 p.

The Origin of Rus'. Vol. 1. Old Scandinavian Sources other than the Sagas / O. Pritsak. – Cambridge (Mass.), 1981. – 850 p.

Studies in Medieval Euroasian History / O. Pritsak. – London, 1981. – 365 p.

Khazarian Hebrew Documents of the Tenth Century / O. Pritsak, N. Golb. – Ithaca and London, 1982. – 166 p.

Alttürkische. Handbuch der Orientalistik / O. Pritsak, J. Benzing. – Leiden, 1982. – 471 s.

The Origins of the Old Rus' Weights and Monetary Systems. Two Studies in Western Eurasian Metrology and Numismatics in the Seventh to Eleventh Centuries / O. Pritsak. – Cambridge, Mass., 1998. – 172 p.

Про О. Прицака

Дашкевич Я. Для Омеляна Прицака: мемуар. жмуток до 75-річчя / Я. Дашкевич // Схід. світ. – 1995. – № 1/2. – С. 7–14.

Кочубей Ю. Слово про Омеляна Прицака / Ю. Кочубей // Схід. світ. – 2001. – № 1/2. – С. 6–19.

Потульницький В. Вчений-енциклопедист української та світової історичної науки (слово про друга і вчителя) /

В. Потульницький, П. Сохань // Схід. світ. – 2001. – № 1/2. – С. 20–30.

Гирич І. Знакова стаття Омеляна Прицака / І. Гирич // Україна модерна. – 2007. – Ч. 12. – С. 149–169.

Потульницький В. Особистість Омеляна Прицака в рамках наукової проблеми / В. Потульницький // Укр. орієнталістика. – 2009–2010. – Вип. 4/5. – С. 6–10.

Калакура Я. Професор Омелян Прицак відродив історіософію в Київському університеті / Я. Калакура // Укр. орієнталістика. – 2009–2010. – Вип. 4/5. – С. 38–44.

Сидорчук Т. Омелян Прицак, Нобелівський комітет з літератури Шведської академії та українські письменники: до питання співпраці та взаємин / Т. Сидорчук // Загартована історією: ювіл. зб. на пошану проф. Надії Іванівни Миронець з нагоди 80-ліття від дня народж. – Київ, 2013. – С. 237–248.

Сидорчук Т. Меморіальний кабінет-бібліотека Омеляна Прицака у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» / Т. Сидорчук // Пам'ятки України: історія та культура. – Київ, 2014. – Спецвипуск (197). – С. 68–75.

Потульницький В. А. Крим в історіософії Омеляна Прицака (порівняльний аналіз американського та пострадянського українського бачень) / В. А. Потульницький // Наш Крим: зб. ст. за матеріалами Першої міжнар. наук. конф. «Крим в історії України». – Київ, 2015. – Вип. 1. – С. 108–116.

Потульницький В. А. Створення Омеляном Прицаком кафедри історіософії у Київському університеті у 1992–1994 роках та її значення / В. А. Потульницький // Укр. археогр. щорічник. – 2016. – Т. 22/23. Нова серія, вип. 19/20. – С. 362–379.

Підготовлено Т. Сидорчук,
керівником Науково-дослідного Центру
орієнталістики ім. Омеляна Прицака
при НАУКМА, канд. іст. наук

8 квітня¹

«Все життя віддати Україні. . .»

До 140-річчя від дня народження А. Лівницького (1879–1954)

Андрій Миколайович Лівницький – учасник подій Української революції (1917–1921), член кількох урядів Української Народної Республіки (УНР) за доби Директорії, голова дипломатичної місії УНР у Польщі, керівник уряду УНР в екзилі (1920–1926; з перервою). Після загибелі С. Петлюри керував Директорією та був президентом УНР

в екзилі (1926–1954; до 1944 – Головний Отаман військ УНР). Разом із сином – Миколою Лівницьким – зініціював консолідацію української еміграції на світовому рівні та поновив міжнародну пропагандистську діяльність щодо України.

Народився А. Лівницький на хуторі Красний Кут Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині Черкаська область), у дворянській родині. Його батько, Микола Лівницький, був нащадком старого

*Ми вірили, що наша жертва принесе
щастя і волю цілій нації і спокій на її землі.
Ця віра в щасливе майбутнє штовхала
ентузіастичну молодь на небезпеку,
на тернистий шлях голоду й холоду,
на тюрми, қаторги, а часто й на смерть...
Ми вірили, але доля судила інакше...
М. Лівницька¹*

¹ Дату народження подано за ЕСУ, ЕІУ. За іншими даними народився 09.04.1879 або 12.04.1879 р.

² Лівницька М. На грані двох епох. Нью Йорк, 1972. С. 14.